

19.06.2017

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite Lausuntopyyntö 19.5.2017 LVM/1310/03/2016

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI AJOKORTTILAIN MUUTTAMISESTA

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ajokorttilain muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö keskittyy lausunnossaan ajoterveyden arviointia koskeviin kysymyksiin. Ministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on käsitelty neljää vaihtoehtoista mallia ajoterveyden arvioinnin osalta. Esityksessä on päädytty vaihtoehtoon, jonka mukaan ensimmäistä ryhmään 1 kuuluvaa ajokorttia haettaessa lääkärinlausunto korvattaisiin ajokortin hakijan vakuutuksella terveysvaatimusten täyttymisestä. Lääkärinlausunto vaadittaisiin, jos hakija vakuutuslomakkeella ilmoittaa omaavansa sairauden, jonka vaikutus ajokykyyn on hakemuslomakkeessa olevan ohjeistuksen mukaan selvítettävä lääkärintarkastuksessa. Vakuutuksen käyttönoton yhteydessä nuorison terveystodistuksen käytöstä ajokorttia haettaessa luovuttaisiin. Näkökyvyn riittävyys todettaisiin hakijan vakuutuksella, erillisellä todistuksella tai se olisi mahdollista testata tutkinnon yhteydessä.

Ensimmäistä ajokorttia haettaessa ajoterveystarkastuksessa harvoin tulee esiin sellainen ajokykyyn vaikuttava sairaus, joka ei olisi jo aikaisemmin tiedossa. Henkilöt, joilla on todettu pitkäaikaissairaus, ovat pääsääntöisesti palvelujärjestelmässä hoidossa ja seurannassa. Diagnosoimattomia pitkäaikaissairauksia tulee vain harvoin esiin ajoterveystarkastuksessa ensimmäistä ajokorttia haettaessa. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä ehdotus ei vaarantane liikenneturvallisuutta. Muutos purkaisi sääntelyä ja vähentäisi terveystodistuksen perusterveyden ihmisten palvelujen käyttöä. Sosiaali- ja terveysministeriö on myös omassa virkavalmistelussaan alustavasti selvittänyt erilaisia vaihtoehtoja, miten

lääkärintodistusten määriä julkisessa terveydenhuollossa voitaisiin vähentää. Ehdotettu sääntely tukee tätä tavoitetta.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää huolestuttavana, miten päihteiden ja lääkkeiden väärinkäyttäjät tunnistetaan mallissa, jossa ajoterveyden arviointi perustuu omaan vakuutukseen. Jos päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttäjät tapaisi ajokorttia hakiessaan terveydenhuollon ammattihenkilön, voitaisiin tunnistaa ainakin osa henkilöistä, joilla on ajokykyyn vaikuttava päihderiippuvuus. Uudistuksen toteutuksessa tuleekin kiinnittää huomiota päihderiippuvuuteen liittyvien ajoturvallisuusriskien seurantaan.

Esityksessä liikenne- ja viestintäministeriö ei esitä muutettavaksi ajokorttilain 21 §:ää, joka koskee lääkärin ilmoitusvelvollisuutta poliisille tilanteissa, joissa potilaan ajokyky on muuten kuin tilapäisesti heikentynyt.

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että 21 §:ään lisättäisiin sairaanhoitajille ja terveydenhoitajille (tai laillistetuille terveydenhuollon ammattihenkilöille) oikeus ilmoittaa poliisille, jos potilas ei täytä ajoterveysvaatimuksia jatkuvan alkoholin, lääkkeiden tai päihteiden väärinkäyttöön vuoksi. Tämä oikeus ei koskisi muita terveydellisiä syitä.

Päihteiden väärinkäyttäjät käyttävät usein päivystyspalveluja erilaisten terveyteen tai päihteiden käyttöön liittyvien ongelmien vuoksi. Usein he tapaavat päivystyskäynnin yhteydessä sairaanhoitajan, mutta heidän sairautensa ei välttämättä vaadi lääkärin hoitoa. Esimerkiksi näissä tilanteissa sairaanhoitajalla olisi oikeus ilmoittaa poliisille jos hän havaitsee potilaan päihdeongelman toistuvien päivystyskäyntien yhteydessä. Päihdeongelman tunnistamisesta on olemassa terveydenhuollon ammattilaisille tarkoitettua ohjeistusta ja hyviksi havaittuja käytäntöjä. Sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan kohdalla, toisin kuin lääkärillä, kyseessä olisi oikeus ilmoittaa poliisille. Sairaanhoitajalla ja terveydenhoitajalla omassa vastaanotto toiminnassaan on pääsääntöisesti järjestetty mahdollisuus konsultoida lääkäriä vaikeammin arvioitavissa potilastilanteissa. Myös päihteiden käyttöön liittyvät kysymykset ja ilmoituskynnyksen täyttyminen voivat olla joskus hankalasti arvioitavissa. Näin ollen ilmoitusvelvollisuus voisi saattaa sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat kohtuuttomiin tilanteisiin ajoterveyden arvioinnissa. Selvissä tapauksissa ilmoitusoikeus kuitenkin antaisi sairaanhoitajille ja terveydenhoitajille mahdollisuuden tehdä ilmoitus itsenäisesti ilman asian siirtämistä lääkärille. Tämä osaltaan tiukentaisi ajoturvallisuuteen vaikuttavien päihdeongelmien seulontaa ja toisaalta vähentäisi asiaan liittyvää hallinnollista taakkaa terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Laillistetuista terveydenhuollon ammattihenkilöistä päihteiden väärinkäyttäjät ammattitoiminnassaan tapaavat useimmiten sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat. Muita mahdollisia kyseeseen tulevia ammattiryhmiä

voisivat olla apteekeissa työskentelevät farmaseutit ja proviisorit, jotka pystyisivät potilaan lääkityslistan perusteella tunnistamaan mahdollisia lääkkeiden väärinkäyttäjiä.

Ehdotus pykälän muuttamisesta:

21 § Ajoterveydentilaa koskevat ilmoitukset

Sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään, lääkärin on ilmoitettava poliisille, jos hän toteaa, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija enää täytä 17 tai 18 §:ssä tarkoitettuja terveysvaatimuksia terveydentilan muuten kuin tilapäisesti tapahtuneen heikentymisen tai jatkuvan päihteiden väärinkäytön takia. **Sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään, sairaanhoitajalla ja terveydenhoitajalla (tai laillistulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä) on oikeus ilmoittaa poliisille, ettei ajokorttiluvan hakija tai ajo-oikeuden haltija enää täytä 17 tai 18 §:ssä tarkoitettuja terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden väärinkäytön takia.**

Ennen 1 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten tekemistä potilaalle on kerrottava velvollisuudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta ajokykyyn.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa voidaan antaa tieto ainoastaan siitä:

- 1) että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei täytä ajokorttiluvalle asetettuja terveysvaatimuksia;
- 2) mitä lisätoimenpiteitä lääkäri, **sairanhoitaja tai terveydenhoitaja (tai laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö)** ehdottaa terveydentilan tai siitä ajokykyyn aiheutuvien vaikutusten tarkemmaksi selvittämiseksi.

Mitä tässä pykälässä säädetään lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta, koskee myös optikkoa 20 §:ssä tarkoitettua liikennevalvontaan liittyvän näkökykyä koskevan tarkastuksen yhteydessä.

Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkemmat määräykset ilmoituksen tekemisestä.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Hallitusneuvos

Anne Koskela

TIEDOKSI

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula
Erityisavustaja Hanna-Maija Kause
Erityisavustaja Riikka Pirkkalainen
STM/Kirjaamo
STM/HTO
STM/STO
STM/TSO

